

Jak vzniká obecní znak?

Vyzpovídali jsme heraldika.

➤ Archivář a bibliotekář Moravského zemského archivu v Brně PhDr. Zdeněk Kubík spolupracuje jako heraldik s firmou Alerion a navrhuje komunální symboly a vlajky pro města a obce České republiky. Za osmnáct let své praxe navrhl kolem stovky obecních znaků, vlajek a praporů. V rozhovoru s ním jsme si povídali o tom, jak vzniká jedinečný a originální obecní symbol, který vypráví příběh historie místa, a podtrhuje tak jeho jedinečnost.

Kolik českých obcí již vlastní komunální symboly?

V českých zemích (Čechy, Morava, část Slezska) známe zhruba tisícovku historických znaků měst a městeček (městysů) a desítky historických městských vlajek. Po roce 1990 umožnil zákon o obcích boom komunální heraldiky a vexilologie, kdy se opravují omyly v historických znacích a udělují městské vlajky. Obce, které nedisponovaly historickým znakem, přijímají

nový, většinou společně s vlajkou. Vlajka přitom může vzniknout až tehdy, pokud existuje znak, obrácený postup není možný. Tento proces se ale pomalu chýlí ke konci, neboť v České republice máme zhruba šest a čtvrt tisíce obcí, z nichž zbývá něco přes půldruhého tisíce, které svůj znak nemají.

Ovšem spousta obcí z minulosti zůstala pouze u návrhu znaku „na papíře“ a svou reprezentativní kolekci symbolů si zhotovit nenechala. Přitom slavnostní ručně vyšívaný znak a prapor vhodně reprezentuje obec při významných událostech, stejně jako smaltované ovály na významných budovách, uvítací tabule apod. Nově vyrobené symboly obec nejen zkrášlí, ale přispějí i k lepší orientaci. Pro turisty a návštěvníky zesílí atraktivitu místa, které se díky tomu stane lépe zapamatovatelné. Obce a města tak nenápadnou a hezkou formou podporují i cestovní ruch v kraji.

Jak při návrhu nového obecního symbolu postupujete?

Pokud neexistuje dobové znakové privilegium nebo zpráva o něm popisující tzv. blasonovaný znak, je žádoucí čerpat z archivních pramenů. Podstatný je i název obce, neboť může být ve znaku zobrazen pomocí figury, tzv. mluvícího znamení. Jako příklad lze uvést Pernštejnské Jestřábí, na jehož znaku jsem jako mluvící znamení použil figuru s perňštejnskou zubří hlavou a jestřábem. Dalším příkladem mohou být známé Slapy s dvakrát prohnutým šikmým břevnem evokujícím nejen Vltavu a přehradu, ale též monogram obce S. Dále vycházíme z dějin daného místa, příslušnosti k panství a k někdejší významné či přímo zakladatelské vrchnosti a jejím erbům. Mohu zmínit například pěkný znak Rudolce s obloukovou pilou, kterou dosud žádná obec ve znaku nemá a pochází z erbu vladyků z Rudolce. Doplněna je račími klepety z erbu vladyků Chroustenských z Malovar. Do obecního znaku se dále mohou promítnout i geografické reálie, místní pamětihodnosti, místní kláštery, zasvěcení místních kostelů a kaplí či přírodní zajímavosti. Příkladem může být znak obce Nové Heřminovy, kterým hrozí zatopení po výstavbě přehrad, a v jejichž znaku je zobrazena místní přírodní zajímavost – strom modřín.

Ve znaku Rudolce byl použit motiv obloukové pily, kterou dosud žádná obec ve znaku nemá

S jakými nejčastějšími chybami měst a obcí se při požadavcích

u návrhu na nový znak setkáváte? Co když chce mít obec ve znaku města symbol, který není úplně typický, nebo se jedná o novinku, která nevychází z historie daného místa? Jak potom postupujete?

To je velice individuální. Ovšem známou chybou je představa, že do znaku je možno vložit téměř vše a pokud možno v maximální složitosti, rovněž pak i objekty ve své autentické podobě, téměř fotografie. Heraldika se přes osm set let vyjadřuje přesně a jasně, tedy heroldskými (geometrickými) figurami, obecnými (povšechně platnými, konkrétně popsateľnými a představitelnými) figurami a tinkturami – u nás dvěma kovy (zlatem a stříbrem) a čtyřmi barvami (červenou, modrou, zelenou a černou). Výjimečně můžeme použít tzv. přirozenou barvu například kmene a koruny lípy či modřínu nebo dřevěných topůrek nástrojů.

Z předešlého výčtu je tedy jasné, že nelze zobrazit například konkrétní stavbu v obci nebo přesně onen palouk s květinami za vsí či skálu s potokem u lesa. To vše se musí nahradit a symbolizovat. Stavba, např. kaple, se zobrazuje atributem světce, skála trojvrším, louka zelenou patou štítu či návrším, vodní toky vlnitým dělením či vlnitým břevnem, les zelenou pilovitou hlavou štítu apod. Vždy je nutné toto vše na počátku v ideovém nástínu a v textovém výkladu obci podrobně a pečlivě popsat a vysvětlit. Heraldikovi nestačí

jen odborné znalosti, musí umět komunikovat se zástupci obce a být schopen převést jejich představy co nejvíce do heraldické formy. Znak odporující odborným pravidlům by neprošel přes Podvýbor pro heraldiku a vexilologii a celé snažení obce o udělení symbolu by bylo i z ekonomického hlediska marné. Naštěstí v České republice funguje vzorný odborný dohled a není zde svévole, jako je tomu například v oblastech Balkánu, postsovětských republikách nebo na jiných kontinentech, kde o heraldice nelze mluvit.

Setkal jste se při vytváření komunálních symbolů s nějakým netradičním požadavkem obce? Můžete přiblížit zajímavou realizaci obecního znaku?

Spíše nastane situace, že obec nemá žádný konkrétní požadavek a vše nechá na heraldikovi. Zajímavý je například znak Zvěrkovic, kdy obec má pouze „tuctová“ historická pečeti znamení s motivy samotné radlice či krojidla – tedy absolutně nejčastěji zastoupené symboly vesnických pečeti, které nelze neustále replikovat, a je zde zapotřebí i jisté kreativity a uměleckého ztvárnění. Ve znaku jsem proto finesou spojil oba nástroje z pluhu zkráceným šikmým břevnem, což evokuje monogram obce Z. Tyto jinak běžné figury mohou při vhodném poskládání obec originálně reprezentovat. Ve znaku Hodíškova pak vidíme takzvaný tiskařský tampon, opět v komunální heraldice jedinečnou figuru, kterou jsem použil z erbu

vладыků a knihtiskařů písčících se z Hodíškova.

Jak probíhá proces udělování nového obecního znaku a na jaké formality by obec neměla zapomenout?

Ačkoli se může zdát, že administrativně je celý postup poměrně jednoduchý, čekají zde na žadatele mnohá úskalí. Alerion, jako odborná firma na heraldické návrhy obcí a měst a dodavatel takového řešení na míru se zárukou udělení symbolů, si díky zkušenostem a odborné erudici poradí za měsíc až dva. Samotné obci tento proces může trvat klidně rok a více. Zažili jsme obec, která se takto trápila roky dva. Nejdlejší fází se jeví samotný vznik návrhů obecního znaku, po němž následuje diskuze s představiteli obce a finální schválení či další úpravy. Tento proces je někdy velice krátký a konstruktivní, mnohdy se ale taková jednání mohou protáhnout až na celý rok. Vždy záleží na samotné obci a její schopnosti dojít ke společnému konsenzu. Poslední fází je podání žádosti o udělení práva užívat obecních symbolů na Výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu (VVVKMT), kam již odchází konečná kresba návrhu znaku a vlajky. Tyto žádosti projednává Podvýbor pro heraldiku a vexilologii, který je součástí VVVKMT. Na základě jeho doporučení uděluje právo užívat obecní symboly předseda Poslanecké sněmovny. ●

Šárka Petruželová

Předplatte si pravidelný zdroj informací

Celý ročník (12 čísel) jen za 990 Kč.

Informace pro

- starosty, hejtmany a volené zastupitele
- zaměstnance obecních, městských a krajských úřadů
- podnikatele a firmy poskytující výrobky a služby veřejné správě

Zdarma k předplatnému časopisu je elektronický zpravodaj – newsletter PROmo, který vychází dvakrát měsíčně a je zasílán na 15 300 adres

www.promestaaobce.eu

Petr Pflieger

jednatel a manažer časopisu

603 198 873

Petr.Pflieger@promestaaobce.eu

predplatne@promestaaobce.eu